

6. Клімова Г. П. Концепт інноваційного суспільства: соціально-філософський дискурс. *Право та інновації*. 2018. № 3. С. 86–91.

REFERENCES

1. Klimova G. P. (1997). *Osvita yak fenomen tsyvilizatsii. Extended abstract of doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
2. Klimova, G. P. (2007). *Obrazovaniye v kontekste tsivilizatsionnogo razvitiya*. Kharkiv: Vid. SPD FO Vapnyarchuk N. M. [in Russian].
3. Klimova, G. P. (2015). *Innovatsiine suspilstvo – novyi istorychnyi etap tsyvilizatsiinoho rozvytku. Kontseptualni zasady stanovlennia innovatsiinoho suspilstva v Ukraini – Conceptual bases of formation of innovative society in Ukraine*. Atamanova Yu. Ye., Klimova H. P. (Eds.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
4. Kuznetsova, Yu. A. (2014). *Osobennosti tipologii innovatsiy zarubezhnykh i otechestvennykh uchenykh. Innovatsionnaya deyatel'nost – Innovative activity*, 3, 31–40 [in Russian].
5. Amin, A. and Robins, K. (1991). *These are not Marshallian times. Innovation Networks: Spatial Perspectives*. London [in English].
6. Klimova, G. P. (2018). *The concept of innovative society: socio-philosophical discourse. Pravo ta innovatsii – Law and Innovation*, 3, 86–91 [in Ukrainian].

Мамаєв Ілля Олександрович

*молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Тези присвячені огляду основних тенденцій розвитку суспільства в інформаційну еру та проблемним аспектам становлення інноваційного суспільства в Україні.

Ключові слова: інформаційна ера, інноваційне суспільство, STEM-освіта, національна інноваційна система.

PROBLEMATIC ISSUES OF THE FORMATION OF AN INNOVATIVE SOCIETY IN UKRAINE

Theses are devoted to the review of the main trends in the development of society in information era and problematic aspects of the formation of an innovative society in Ukraine.

Key words: information era, innovative society, stem education, national innovation system.

Сучасний світ, що увійшов до інформаційної ери, є динамічним та швидкозмінним, як ніколи. Стрімкий розвиток науки та техніки, автоматизація промислових процесів, застосування ІКТ та впровадження інновацій все більше зміщують увагу на людину, як на основну цінність. Саме людина стає головним ресурсом, що генерує нові знання та успішно використовує сучасні здобутки, забезпечуючи конкурентоспроможність національної економіки, науки та загальний комфорт життя.

Еволюція сучасного суспільства обумовлюється впливом цілого комплексу важливих тенденцій та факторів, які сприяють прогресивному розвитку його економічної, політичної, соціальної та духовної сфер [1]. Побудова інноваційного суспільства має стати пріоритетом держави, оскільки таке суспільство є не лише відкритим для інновацій, а й саме безперервно генерує інновації різних видів і рівнів [2].

Таким чином, з пасивної споживчої сторони суспільство має перетворитися на активного виробника інновацій, що самостійно задає вектор розвитку, а не лише слідує йому. Разом з тим суспільства, що залишаються пасивними до інновацій, створюють ще більшу прірву у власному людському й науково-технічному потенціалі та ризикують опинитися у залежності від держав, що лідирують у впровадженні та розповсюдженні своїх інноваційних здобутків.

У той час, як головним завданням політичних та професійних еліт найбільш розвинутих країн Європи, Америки та Азії стає впровадження рис інноваційного суспільства у власну соціально-економічну систему, проблемою інших країн стає так званий «цифровий розрив» або «інформаційна нерівність» – фундаментальна різниця у можливостях та способах життя [3].

Можна стверджувати, що наразі рівень національної безпеки держави суттєво залежить від інновацій, активізації інноваційного розвитку та модернізації інноваційної сфери. Так, забезпечення економічної безпеки країни займає одне з визначальних місць у макроекономічній політиці й наразі воно є неможливим без впровадження конкурентоспроможних інновацій у господарювання [4].

Враховуючи зазначене, актуальним питанням стає з'ясування, що саме робить традиційне суспільство інноваційним, та як держава може сприяти цьому переходу з метою забезпечення українському суспільству гідного та стійкого місця у сучасному світі.

На міжнародному рівні визначення інноваційного суспільства було вперше надане в декларації Санкт-Петербурзького саміту G8 у 2006-му році. Згідно з наведеним документом, інноваційне суспільство – «це суспільство, яке на постійній основі шукає, розробляє, впроваджує інновації і за рахунок цього увесь час рухається вперед». Слід наголосити, що в традиційному суспільстві також має місце інноваційна діяльність, проте не інноваційна соціальна система. Інновації в такому разі не адаптуються до людини і суспільства – навпаки, людина і суспільство адаптується до інновацій [5].

Одним з ключових факторів, необхідних для побудови справжнього інноваційного суспільства, є забезпечення людини достатнім рівнем знань, а отже й функціонування відповідної інфраструктури їх розповсюдження. Основну роль у цьому аспекті має відігравати національна інноваційна система, структуру якої складають сукупність взаємозв'язаних організацій, зайнятих виробництвом й комерціалізацією наукових знань і технологій у межах національних кордонів та комплексу інститутів правового, фінансового й соціального характеру, що забезпечують інноваційні процеси [6].

Вказану позицію підтримують й інші дослідники. Наприклад, М. О. Кириченко зазначив, що сприятливе середовище для розвитку

інноваційного суспільства створюють такі елементи інноваційної системи як наукогради, технополіси, зони високих технологій, наукові парки, інкубатори бізнесу та комутаційно-інформаційні мережі, націлені на розповсюдження інновацій. Їх роль, перш за все, полягає у створенні «матриці інновацій», тобто у налагодженні зв'язків для циклу «дослідження-виробництво» [7].

Окремої уваги заслуговує такий елемент національної інноваційної системи як вищі навчальні заклади, що готують висококваліфіковані кадри та формують інноваційну особистість – основний суб'єкт інноваційного суспільства. Проблемним моментом, на подолання якого мають бути спрямовані зусилля державної політики, є низький рейтинг вітчизняних освітніх закладів та міграція фахівців, викладачів і студентів закордон. Одним із чинників, що викликають дану проблему, є статичність освітньої системи та її невідповідність сучасним світовим вимогам й запитам.

Так, відповідно до рейтингу найкращих університетів світу QS World University Rankings 2021, лише 7 навчальних закладів України змогли потрапити до цього переліку, при цьому лише 1 університет увійшов до топ-500. Для порівняння, від Польщі до рейтингу потрапили відразу 17 закладів, а від Росії – 32, що вказує на необхідність наздогнати сусідів. [8] Несприятливі результати демонструє й Шанхайський рейтинг, до якого потрапили університети Польщі, Росії, Румунії, Угорщини, однак не потрапив жодний український заклад [9].

На думку Н. Б. Шуст та Н. В. Філик, ситуацію може виправити адаптація вітчизняного навчального процесу до світових стандартів, інтеграція освітньої сфери в міжнародні проекти та співпраця з міжнародними організаціями. Іншим важливим аспектом, що має бути покладений в реформування освітньої галузі, має стати її орієнтація на роботодавця та актуальні запити суспільства. Нарешті, важливим кроком у цьому напрямку має стати впровадження податкових пільг з метою залучення інвестицій в науково-дослідні проекти. Комплекс цих заходів має забезпечити реальну можливість комерціалізації наукових результатів та винаходів, що зі свого боку приведе до розвитку наукової діяльності [10].

Актуальним трендом сучасного інформаційного світу є концепція STEM-освіти (science, technology, engineering, mathematic), що передбачає підготовку креативних особистостей, які відповідають вимогам високотехнологічного, інформаційно-інноваційного суспільства. Серед пропозицій щодо сприяння впровадженню STEM-освіти в Україні можна виокремити: 1) створення Національної Ради при МОН, що буде координувати національні програми STEM-освіти; 2) періодичне затвердження 5-річного пріоритетного плану розвитку STEM-освіти; 3) розвиток віртуальних університетів; 4) широке залучення начальних закладів до розробки національних стандартів освіти; 5) впровадження сучасних спеціальностей; 6) підготовка кваліфікованого педагогічного персоналу; 7) поглиблення тісних зв'язків між навчальними закладами, тощо [11].

Отже, як вже було з'ясовано, стабільний розвиток держави безпосередньо пов'язаний із запровадженням нових технологій й інновацій у виробничий процес, освіту і науку. При цьому між освітою, наукою і введенням їхніх досягнень у практику повинен існувати тісний зв'язок і пряма залежність. У свою чергу, такий зв'язок залежить від державної політики і стану законодавчого забезпечення та підтримки інновацій [12].

Побудова інноваційного суспільства є неможливою без правового забезпечення інноваційної діяльності. Держава має сформувати комплексну політику, що буде регулювати весь процес створення інновацій: від підготовки необхідних кадрів до практичного застосування інноваційних здобутків. Саме державне регулювання цих складних суспільних відносин може забезпечити прозорі та привабливі умови для поширення вітчизняних інноваційних розробок.

Висновки. Враховуючи, що на сьогоднішній день «інноваційність» суспільства стає обов'язковою вимогою для забезпечення національної безпеки та економічної й науково-технічної конкурентоспроможності держави, Україні слід здійснити ряд кроків задля того, щоб наздогнати інноваційних лідерів. Такими кроками має стати адаптація вітчизняної освіти до світових стандартів, зокрема впровадження принципів STEM-освіти, а також побудова ефективної інноваційної системи, націленої на забезпечення зв'язку між дослід-

никами та бізнесом задля комерціалізації наукових здобутків. Все це має регулюватися послідовною державною політикою та узгодженим нормативно-правовим комплексом, що створить сприятливі умови для вітчизняної інноваційної діяльності та забезпечить високу якість людського потенціалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бакуменко В., Попов С. Парадигма інноваційного розвитку суспільства: сучасні концепції реформування публічного правління. *Ефективність державного управління*. 2015. № 43. С. 21–28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_43_4.
2. Клімова Г. П. Забезпечення якості вищої освіти як пріоритетна детермінанта становлення інноваційного суспільства в Україні. *Вісник НІОУ ім. Ярослава Мудрого*. 2017. №2 (33). С. 65–73. URL: <http://fil.nlu.edu.ua/article/download/109722/110112>.
3. Биков В. Ю. Суспільство знань і освіта 4.0. *Освіта для майбутнього у світі викликів XXI ст.* 2017. С. 30–45. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/132487902.pdf>.
4. Гавриленко А. С. Інноваційне суспільство в контексті національної безпеки. *Актуальні економічні, фінансові та правові питання в умовах євроінтеграції та глобальної конкуренції*: матеріали міжнарод. наук-практ. конф. (м. Ірпінь, 26–27 лют. 2019 р.). Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2019. С. 44-46. URL: http://ir.nusta.edu.ua/bitstream/doc/3495/3/3709_IR.pdf#page=44.
5. Клімова Г. П., Іванов С. М., Шевченко Л. С. та ін. Концептуальні засади становлення інноваційного суспільства в Україні : монографія / за ред. Ю. Є. Атаманової, Г. П. Клімової. Харків : Право, 2015. 452 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11151/1/Klimova_1-1_2015.pdf.
6. Черкасов О. В. Особливості правового регулювання національної інноваційної системи в Україні: проблеми та перспективи. *Інноваційна система та інформаційні технології в сучасній науці*: матеріали Всеукр. наук-практ. конференції (м. Харків, 20 жовт. 2017). Харків : Право, 2017. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/03/Cherkasov.pdf>.
7. Кириченко М. О. Зарубіжний досвід високорозвинених країн зі сталим розвитком інформаційно-інноваційного суспільства в умовах трансформації сучасної цивілізації. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2017. № 17. С. 51–54. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/11632/Kyrychenko%20M.%20A..pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
8. QS World University Rankings. 2021. URL: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2021>.

9. Academic Ranking of World Universities. 2020. URL: <https://www.shanghairanking.com/rankings/arwu/2020>.

10. Шуст Н. Б., Філик Н. В. Інновації в освіті: соціокультурний вимір. *Вісник НАКККиМ*. 2019. № 1. С. 144–149. URL: <https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/40258/1/166895-366750-1-SM.pdf>.

11. Воронкова В., Кивлюк О., Нікітенко В., Рижова І. STEM-освіта як фактор становлення і розвитку smart-суспільства. 2017. URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/mnkonf_81.pdf.

12. Мищак І. Проблеми і перспективи законодавчого забезпечення інноваційного розвитку в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства ВРУ*. 2018. № 6. С. 34–43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2018_6_7.

REFERENCES

1. Bakumenko V., Popov S. (2015). Paradyhma innovatsiinoho rozvytku suspilstva: suchasni kontseptsii reformuvannia publichnoho pravlinnia. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia – The effectiveness of public administration*, 43, 21–28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_43_4 [in Ukrainian].

2. Klimova H. P. (2017). Zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity yak priorytetna determinanta stanovlennia innovatsiinoho suspilstva v Ukraini. *Visnyk NluU im. Yaroslava Mudroho – Bulletin NluU im. Yaroslava Mudroho*, 2 (33), 65–73. URL: <http://fil.nlu.edu.ua/article/download/109722/110112> [in Ukrainian].

3. Bykov V. Yu. (2017). Suspilstvo znan i osvita 4.0. *Osvita dlia maibutnoho u sviti vyklykiv XXI st – Education for the future in the light of the challenges of the 21st century*, 30–45. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/132487902.pdf> [in Ukrainian].

4. Havrylenko A. S. (2019). Innovatsiine suspilstvo v konteksti natsionalnoi bezpeky. *Aktualni ekonom., finans. ta pravov. pytannia v umovakh yevrointehratsii ta hlobalnoi konkurentsii: materialy mizhnarod. nauk-prakt. konf. (m. Irpyr, 26-27 liut. 2019 r.) – Actual economic, financial and legal issues in terms of European integration and global competition*. Irpyr : Un-t DFS Ukrainy, 44–46. URL: http://ir.nusta.edu.ua/bitstream/doc/3495/3/3709_IR.pdf#page=44 [in Ukrainian].

5. Klimova H. P., Ivanov S. M., Shevchenko L. S. et al. (2015). Kontseptualni zasady stanovlennia innovatsiinoho suspilstva v Ukraini. Yu. Ye. Atamanovoi, H. P. Klimovoi (Ed.). Kharkiv: Pravo. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11151/1/Klimova_1-1_2015.pdf [in Ukrainian].

6. Cherkasov O. V. (2017). Osoblyvosti pravovoho rehuliuвання natsionalnoi innovatsiinoi systemy v Ukraini: problemy ta perspektyvy. *Innovatsiina systema ta inform. tekhnolohii v suchasni nautsi: materialy Vseukr. nauk-prakt. konferentsii*

(m. Kharkiv, 20 zhovt. 2017) – *Innovative System and Information Technology in Contemporary Science: Proceedings*. Kharkiv: Pravo. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/03/Cherkasov.pdf> [in Ukrainian].

7. Kyrychenko M. O. (2017). Zarubizhnyi dosvid vysokorozvynenykh krain zi stalym rozvytkom informatsiino-innovatsiinoho suspilstva v umovakh transformatsii suchasnoi tsyvilizatsii. *Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii – Actual problems of philosophy and sociology*, 17, 51–54. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/11632/Kyrychenko%20M.%20A..pdf?sequence=1&isAllowed=y> [in Ukrainian].

8. QS World University Rankings. 2021. URL: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2021> [in English].

9. Academic Ranking of World Universities. 2020. URL: <https://www.shanghairanking.com/rankings/arwu/2020> [in English].

10. Shust N. B., Filyk N. V. (2019). Innovatsii v osviti: sotsiokulturnyi vymir. *Visnyk NAKKKiM – Bulletin NAKKKiM*, 1, 144–149. URL: <https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/40258/1/166895-366750-1-SM.pdf> [in Ukrainian].

11. Voronkova V., Kyvliuk O., Nikitenko V., Ryzhova I. (2017). STEM-osvita yak faktor stanovlennia i rozvytku smart-suspilstva. URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/mnkonf_81.pdf [in Ukrainian].

12. Myshchak I. (2018). Problemy i perspektyvy zakonodavchoho zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku v Ukraini. *Nauk. zapysky Instytutu zakonodavstva VRU – Scientific notes of the Legislation of the VRU*, 6, 34–43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2018_6_7 [in Ukrainian].

Острівна Олена Петрівна

здобувач Університету митної справи та фінансів

ORCID: 0000-0003-4342-8552

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛІНГУ ІННОВАЦІЙ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

За мету дослідження обрано формування теоретико-методичного базису організації контролінгу інноваційних витрат промислового підприємства. Витрати на здійснення інновацій визначено як об'єкт управління та